„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Прирослово“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 130. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 26. АВГУСТА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Има ли Србија будућности?

На почетку овога века, гледала је Европа пренеражено на Француску, а удивљено на Србију. У исти мах кад је Бонапарта скршио противнике и прогласио се за цара, (1804. године) подиже се из прашине, заборављена и скоро прегажена Србија, те се ухвати у коштац са моћном турском царевином.

И док је Бонапарта освајао Немачку и Италију са најсавршенијом војском онога доба, дотле се српски сељак из Шумадије борио са трешњевим топовима, да извојује слободу своју.

Европа, која беше упрепашћена Наполеоновим освајањима, није имала довољно згоде и времена да прати ону јединствену, дивовску борбу Србије. Ту борбу није оценила Европа у потпуној величини пре, а данас — не верује више у њу.

И заиста, она несравњива борба Србије на почетку овога века, изгледа скоро као сан. Је ли могуће да је Србија од почетка овога века и Србија од данас једна и иста? Србија од почетка овога века крчила је пред собом све, што јој беше на путу. Ко имађаше посла с њом, добро се узимао у памет, а из оне народне борбе избијаше толика снага, моћ, памет и пожртвовање, да на ону малену земљу погледаше свако са дивљењем и поштовањем.

И зато сматраху Србију свуда као звезду водиљу на Балкану, и беше наде, да ће она постати стожер балкански и да јој предстоји голема будућност. . .

И на место тога, на место свега тога, ево нам данашње Србије! Невероватно! Онај, ко је знао Србију на почетку овог века, не би никад могао поверовати, да ће она на измаку истога века бити оваква каква је данас, а ко ју зна данас, тај чисто не може да појми, да је она још на почетку овога века могла бити онаква, какву нам је представља историја.

Па опет истина је! Србија данас изгледа ситна, мала, немоћна, споља и изнутра.

Србија има данас владара, који не влада, а влада онај, који је и сам признао да није за владара те сиђе с престола.

У министарству засела влада, која нема ослонца у народу.

Вођу либералне странке, Ристића, изиграо је краљ Милан, па га онда одбацио; а вођу радикала, Пашића, кога није могао изиграти, затворио је. Диже ли то углед земљи?!

У спољној политици стоји још горе Дође и опет време, што рекао кнез Милош, да они, који једу шумадијски хлебац хвале бечку земичку. Србија се оцепила од Русије, ал Аустрија јој не верује и ніко с њом не рачуна. Није ни чудо! Која год влада не потиче из народне већине, та није у стању да се обеже за озбиљне дане. Србија је данас у истини споља усамљена а из нутра разривена.

Балканска звезда потавнела је, стожер балкански пољуљао се. Једина срећа, што скоро у исти мах засветли јачим сјајем друга звезда на српскоме небу; једина срећа, што се показало, да је малена Црна Гора још увек доста велика, да у часу малаксалости Србије, спасе балканскоме Српству наду и прибави имену српском поштовања у страном свету. . .

Црна Гора изашла је из својих кршева напред, и мораде заузети на Балкану оно место, које припадаше Србији.

А Србија!? Да ли је на крају овога века већ крај улови њеној и надама њеним? Ми не верујемо! Баш она Србија, што ју гледасмо на почетку овога века, сведочи нам, да она није скршена и ако тако изгледа.

Србија пре 1804. године изгледаше, као да се никад више неће подићи. А после устанка под Карађорђем изгледаше то још већма. И она се за кратко време подиже и по други пут. . .

Треба познавати дух народа у Србији. Узмите новију историју и уверићете се, да је Србија кроз цео овај век била налик на вулкан.

У српском духу и карактеру и има нечег вулканског. Кад наступе црне прилике, а тих је бивало и сувише, не видимо сталне ватре, што постепено расте. Него мир, често гробни мир, као да је у народу и грудима његовим све изумрло, па онда одједном долази ужасна вулканска ерупција. На жалост после те ерупције долази обично и опет мир; народни вулкан се расхлади и изгледа да је изумр'о.

Истина је, да и у свима народима има нечег вулканског. Народу не треба веровати, као ни мору. Баш оно мртвило и мир, предзнак је буре.

Али у Србији видимо чешћих и јачих ерупција но другде, и за њима већег и јачег мртвила но другде. То двоје се условљава, а излази из оне црте срп ког карактера: што је Србин нехатан, небрига, чека последњи час. И кад већ види, да не може више да дише, он онда — излије ватру своју.

И ко држаше да је мртав, те навида на њему читаве градове, он те градове поруши, а ко је мирно засео на српски вулкан, у нади да може по њему газити по вољи, као по неком блату, тај се одједном и нагло увери да се преварио.

То је постигло турске султане, кад су изгубили Србију, а то је постигло кнежеве Милоша, Михајла и Карађорђевића, кад су морали да оставе престо и земљу. Ко год мисли да је вулкан у Србији сасвим изумро, и рачуна на то — преварће се.

Најновија научна посматрања показују, да ни вулканске ерупције не долазе случајно, него стоје у вези са близином сунца и месеца, а народне ерупције стоје сигурно у свези са близином опасности.

Сва је прилика, да ћемо дочекати од Србије у блиској будућности двоје: или ћемо гледати и опет ерупцију или ћемо се уверити да се у њој угасила свака ватра.

Ко познаје историју Србије, тај мора тврдо веровати у живот њен и будућност њену.

Самосталнија Угарска.

III.

Наша заједница с Аустријом, у данашњем облику, траје већ 30 година. А оно, што смо постигли с том заједницом, тако је жалосно и ужасно, да то није могуће ни превидети, ни улепшати, ни порећи. Не још тридесет, но само још десет оваких година и ми смо свршили.

Да би могли ићи с Аустријом у корак, морали смо од године 1867. па до сад, створити 36 закона о порези, којим је законима или повишена стара пореза, или установљена нова.

Године 1868. били су целокупни државни издатции 130 милијуна форината, данас нам треба само интерес на државне дугове више од тога, а то је 146 милијуна форината. Међутим наши укупни државни дугови прелазе своту од 2 500 милијуна форината, дакле преко 2½ милијарда.

Но велики државни дугови не би значили још државну несрећу. Ако су они употребљени у ту цел, да се дигне радиност, привреда, трговина, једном речију, ако су они употребљени, да се дигне благостање народно, онда их има ко плаћати.

Али је баш то несрећа, што је за време, док су се гомила државни дугови, подривено народно благостање. Статистиком је доказано, да већа половина држављана Угарских нема већ ичега свога, него је ил надничар, слуга, биреш, наполичар итд.

А шта је са другом половином? Та друга половина, која још има некретнине, већим делом је превадужена. Укњижени дугови, на некретнине угарских држављана износе преко 1000.000.000 т. ј. једне милијарде форината. Па колико милијуна људи стоји због ових дугова поново на ивици пропасти?! Свет очајава, незадовољан је и сели се гомилама из своје отачбине.

Угарска није у стању да нађе својој земљорадничкој сиротињи потребна рада, јер нема индустрију. А индустрија у Угарској не може се подићи све дотле, докле год траје ђумручка заједница с Аустријом.

Аустрија има данас, а имала је и пре већа и јефтинија капитала, извечбане индустријске раднике, сигурне пијаце и т, д. И да ово стање траје још хиљаду година, Угарска не би могла да дигне главе од аустријске индустрије, не би могла да подигне своју индустрију, све дотле, док ту своју индустрију не заштити.

Истина, каже се: кад би ми затворили врата аустријској индустрији. т. ј. ударили при увозу намет на њу, онда би малаксала конкуренција и ратар би морао много скупље да плаћа угарске производе, но што плаћаше до сад аустријске.

То је истина. Али би и осредња заштита била довољна да подигне нашу индустрију на ноге, а кад стане на ноге, онда ће унутарња конкуренција појефтинити робу.

Но треба имати на уму оно, што је народна економија показала у свима државама. Што год се већма диже индустрија, долазе многе стотине хиљада људи до

ПОДЛИСТАК

Јесмо ли ми Срби дошли у ове крајеве као бегунци?

У »Делу« (свеска за јули и даље) написао је др. Гига Гершић историјски критички чланак под насловом »После педесет година«. У томе чланку полемише г. Гершић са архимандритом Руварцем међу осталим и о великој сеоби Срба под патријархом Чарнојевићем. Реч је о томе: јесмо ли дошли овамо под уговором, или као бегунци и незвани гости? Ми доносимо тај одељак из Гершићеве расправе, јер много вреди. Читаоци ће се уверити, да др. Гершић, хладно и у рукавицама побија архимандрита Руварца, који је засукао рукаве на својој мантији и хоће по сваку цену да докаже оно, што не стоји.

Ево тог одељка из чланка г. Гершића:

Уздам се да моји напред изложени наводи, ма колико да су површни и испрекидани, ипак несумњиво показали, да је народ српски прешао у аустријске земље као чврсто везана национална група с развијеним осећајима своје целине и своје националне индивидуалности и да никад није одустао од те мисли, да он има не само природно него и царско-краљевским повељама признато крвљу својом преливено и запечаћено право, да му се то његово национално биће обезбеди путем политички административне аутономије у особеној области (војводини.) Он је као што видесмо, тој својој вери и томе схватању кроз цео 18. век у толиким приликама давао јаснога и енергичнога израза. Али, наравно, тада још није била поникла наша новија критички-историјска школа, а посебице још не беше изишао на површину један од главних оснивача и најврснијих представника њених Иларион Руварац и тако онда још није имао ко да томе народу и његовим правцима убедљиво и по »критички оверeним подацима« докаже, да су Срби дошли у аустријске земље не само као прости бегунци, гости, него и као и незвани гости, из чега би се онда одмах лако могло извести, где је, по познатој народној изреци, место таквим »незваним гостима«. Руварац је из тога после још даље извео и доказао да Србима »никад нико није обећао, да ће они и у туђој угарској земљи бирати себи војводу и имати своју војводину.« Кад то каже такав признати ауторитет у познавању и критичком испитивању историјских извора, као што је стари и велештовани архимандрит Руварац, онда ми, који нисмо историци, ваљало би да приклонимо главу пред таквим ауторитативним решењем тога питања, могли би смо тек само дубоко уздахнути и зажалити, што је тај српски народ у Угарској кроз све нараштаје до најновијега доба заносио се једном маштом, борио се, мучио се, протестовао и чинио представке, па најзад 1848. г. и устао на оружје и пролио толику драгоцену крв и поднео толике тешке жртве за — једну фантазму, за једну скроз погрешну и неосновану претензију!

Ја, строго узевши, у овој прилици, не бих имао потребе ни разлога, да се (и кад би био спреман и надлежан) упуштам у оцењивање тих ново откривених историјских истина нашега одличнога историка, јер то, што је један народ био у обмани кроз двеста година, што заузимао, загревао и борио за нешто, што се у самој ствари показало као заблуда — то ни мало не може утицати на суд о томе, да ли је та борба његова била спонтани израз његове вере или је он у тој борби био само неко туђе оруђе: народ је могао војевати и за једну илузију, али је то била његова илузија и то је оно, што ја пре свега овде доказујем. Но при свем том тај Руварчев »излет« има ипак извесне везе с темом овога чланка у толико, у колико у њему први пут имадосмо прилике да из пера једног тако уваженога српског историка прочитамо закључке и резултате, које смо досад налазили само у назорима и списима мађарских званичних и надлежних кругова, државника и историка. Кад загледамо у језгру, есенцију целога дугога и тешкога спора, који се од краја 17. века до дубоко у 19. век води између Срба и Мађара у Угарској, ми ћемо видети, да је главна принципијелна разлика и супротност између гледишта једне и друге стране била у томе, што су угарски Срби вазда сматрали да су они у угарске земље прешли као организован народ по позиву и под условима, који су у царско краљевским повељама и патентима изложени и свечано гарантовани, а Мађари су напротив сматрали, да су Срби дошли као једна растројена и распуђена гомила бегунаца, дошљака као јадника, који су дошли да траже уточишта и спаса у земљи угарској и који према томе треба да су задовољни што су их Мађари »великодушно« као госте примили, а нису смели никако излазити с том дрском претензијом, да им се у мађарској земљи даје некаква автономна територија, некакав војвода, ослобођење испод спахијских власти, намета и терета и т. д. И кад сад излази један од главних оснивача и представника српске критички-историјске школе, па свим својим ауторитетом доказује и потврђује то исто, што су Мађари вазда говорили и заступали, онда ови могу с пуним правом прстом указати на ту за њих толико драгоцену сведоџбу, да су у целој тој поменутој дугој борби право и истина била на њиховој страни, а на српској страни — обмана и погрешка. Такав логички закључак истина не би, као што већ рекох, могао ма у чем изменити сам психички карактер те српске борбе, не би могао утицати на суд о самоме врелу те борбе и тога устанка, али би без сумње могао послужити као моћна потпора ономе већ поменутоме мишљењу, да је оружани покрет год 1848 био, ако на баш дело камариле и реакције, оно свакојако једна кобна политичка погрешка. И тако су онда не само Мађари, него и они већ поменути иначе родољубиви Срби, који су тај покрет ex post осуђивали као погрешку, добили у признатом српском историку јакога савезника и једномишљеника.

Ми ево после педесет година помен чинимо томе покрету као једном светлом историјском догађају, а пред нас се испречио Руварац па нам са своје научничке висине довикује: »Приклони ухо твоје рођени мој и чуј што ћу ти ја рећи о збитију том: наши су стари, и први и потоњи наши стари из основа грешили и били у заблуди, кад су у угарској земљи тражили војводину и војводу, тражили патријарха, тражили да их угарски сабор призна као народ, кад они на то нису имали баш никаквог права и онда није чудо, што их је мађарска влада г. 1848. огласила као ребеле и бунтовнике и што су они онда морали војевати, гинути и страдати; њихови су захтеви били претерани и неосновани и то им је донело целу ту муку!«

сигурне зараде, те се троши у земљи много више свега, а нарочито жита. Цена житу дакле скаче. Ван тога у индустријским земљама земљоделац производи осим хране на својој земљи још и индустријске сировине, репу за шећер, биље за зејтин и т. д. те тиме скачу приходи од земље.

Нас плаше с тим, како ће пасти цена и житу и земљи, ако ми не будемо могли слободно и без ђумрука увозити наше жито у Аустрију.

Истина, због тога би пало, али ће из других разлога скочити. Скакаће из оних разлога, што смо их напред навели.

Узмимо само Аустрију и Угарску. Аустрија има око два милијона катастр. јутара оранице мање но Угарска, али је опет за то катастрални годишњи приход са аустријске земље већи са 14 милијона форината.

Земља у Аустрији је много лоша од наше земље, па је опет и та лоша земља још једаред, а негди и два пут тако скупа као наша. Ето, то може да буде само у оној земљи у којој је развијена индустрија. Да Аустрија нема индустрије, и да земља у Аустрији не стоји у служби те индустрије, онда цена те земље не би могла никад бити тако велика.

Ко хоће да зна, како смо прошли у заједници с Аустријом, треба да има на уму и ово. Наши државни дугови су великим делом у рукама аустријских држављана Интерес на те дугове иде дакле великим делом у Аустрију. Ван тога около 600 милијуна форината узајмили су наши држављани на непокретности из аустријских завода.

Не треба да гледамо на улепшање престолнице Будим-Пеште и да се хвалимо, како ће она да наткрили Беч, јер од тог немамо ништа. Него гледајмо, како нас је аустријски капитал подјармио, како ми многе и многе милијуне годишње шаљемо тамо у виду — интереса. Кад би на тај начин прорачунали, колико смо ми радних дана у години дужни аустријским држквљанима, на рачун интереса, зацело би се пренеразили и престали би хвалити се.

Но да погледамо Угарску с друге стране. Да се запитамо: је ли Угарска напредовала у духу слободоумља и правог напретка. Ни разговора!

Оне законе, за које су се Мађари борили на сабору 1847/8. године, и које су једва искамцили од Беча, бацали су баш угарски сабори у запећак. Сваки је сабор изменио по који слободоумнији закон, наредбама је спутала слобода штампе, а у главне послове данашњег сабора спада, да још јаче стегне општинску и жупанијску самоуправу.

Све је то, ево да кажемо искрено, из бојазни од народности. Кад код нас влада хоће да донесе какав финансијски, економски, просветни, административни закон, не пита се у првом реду: хоће ли то користити економији, финансији, просвети, администрацији, него се пита: хоће ли се и тим притиснути народности мало јаче ув вид? Нека је која установа и најбоља, она се не уводи код нас, ако би била по народности од користи.

Оставља се н. пр. данашњи начин избора, при коме се тргује, купује, продаје, прети, деморалише, само за то, што би праведан начин избора и тајно гласање ишло народностима у прилог.

Но, овако се даље не може, јер пођемо ли још мало на томе путу, дочекаћемо потпуну и моралну и материјалну пропаст.

Као најжалоснији знак овога стања износимо најновију чињеницу. Угарска треба да се погађа с Аустријом, треба да брани свом силом своје занемарене интересе. Беч прети угарској влади с народностима Угарске, као и с неким прутом, а листови барона Банфија потврђују то и плаше опозицију са узвиком: „Народности осећају важан тренутак, оне се крећу. Попустите!“

Данас попуштање према Бечу значи сигурна пропаст Угарске. И зар угарски сабор да попусти Бечу нас ради? Је ли то потребно? Зар је тај једини пут отворен? Не; — има два пута! Један је пут: попуштати Бечу, жртвовати му самосталност и срећу Угарске, будућност свију нас, само да се народности мало јаче згњече, а други је пут, тражити према Бечу самосталнију, задовољнију и сретнију Угарску, у заједници са — народностима.

О овом опширније у идућем броју.

Политичке вести.

Угарски сабор. Угарски министар финансија Лукач поднеће сабору у петак државни прорачун за годину 1899. — После летњег одмора састао се поново угарски сабор у прошли понедељак. Седница ова била је формална и на њој је прочитано ручно писмо краљево о сазиву сабора. Но међутим било је мало и разрачунавања. Заступник Полоњи тужио се на подпредседника Берзевицija што му није дао реч у завршној саборској седници пре одмора и истакао повреду посланичког права а уједно је тражио објашњења од Банфија о томе, што је сабор сазват у понедељак 5. септ. (24. авг.) а не у уторак 6 септ. (25. авг.) као што је сабор закључио. На прво му је одговорио Берзевици, да му стога није дао реч, што држи да се по прочитању краљевог указа о затварању односно прекидању сабора, не може више говорити у сабору, јер би према захтеву опозиције могло још безброј посланика говорити после краљевог ручног писма; а на интерпелацију због сазива сабора одговорио је Банфи да је то просто из забуне учињено, но да би се одговорило закључку сабора одржаће се тек у уторак права седница. У Полоњијевој ствари са Берзевицијем говорио је још и Хорански и осудио Берзевицијев поступак, а Ђерђ мисли ако би се тако буквално схватило то да се после краљевог ручног писма не може говорити као што Берзевици схвећа, да ни председник не би могао ни речице после тога проговорити. У овој ствари говорили су још Молнар и Салаји и председник изјави да је исцрпен дневни ред, али неки од посланика заискаше да се и председник изјасни у тој ствари. Председник Силађи рече: „Од своје стране немам шта да изјавим, јер и онако знате моје назоре у томе а да се и не позивате на њих!“ У колико је овај одговор тако утицао на опозицију, да га је бурно поздравила, владиновци просто нису знали да се нађу. — У седници од уторника имао је Кошут да интерпелише владу у ствари поравнања, а Етвеш да поднесе предлог о самосталном царинском положају. И горња кућа угарског сабора имала је у понедељак кратку седницу у којој је прочитано краљево писмо о именовању грофа Тибора Карољија за председника горње куће, а Људевита Дарувварија за подпредседника, међутим седница је била врло слабо посећена.

Католичка автономија. Одбор деветорице који је изаслат да учини спреме око уређења католичке автономије имаће седницу 12. септембра (31. авг.)

Наредбе о језику у Аустрији. Држало се да ће влада аустријска ступити у преговоре са појединим страначким вођама о питању језичком. Но сад јављају да се то неће предузети. Немачка опозицијона штампа истиче у тој ствари своје држање тако, да би се то могло предузети само у том случају, кад би влада хтела узети у претрес то питање према оном становишту са којег га Немци заступају. Но они држе да се то питање не може решити повољно по Немце све дотле док је у министрству министар Кајцл.

Србија. Из Београда јављају, да је Штросмајер дао оставку као бискуп Србије. Његово ће место у томе заузети Францишканац Јован Дусић и већ се са својим оверовним списима од римске курије приказао министру просвете и заузео своје место. Од сада ће католичком црквом у Србији управљати Францишканци који стоје непосредно под управом propagande fidei у Риму. Ништа лепше од овога да се по Србији размиле још и ови фанатици; мало јој је других брига него јој треба још и ове пијавице. Изгледа према овоме да је Штросмајер за почетак био само фирма, како би се у Србију увукли вуци у јагњећој кожи.

Бугарска. У Бугарској су на дневном реду поновни избори за Народно Представништво у неким срезовима. Тако има да се обави избор у софијском и новоселском срезу. У тој цељи одржала је либерална странка збор у Софији и решила да се пусти у изборну борбу.

— У Софији ће се основати трговачка банка, а главна би јој задаћа била да зближи Бугарску са западним европским државама у трговачком и новчаном односају.

Велеиздаја у Котору. Из Задра јављају, да је на Клису близо Сњета ухваћен каплар Габауер на којег се сумња да је Русији издао нацрте о которским утврђењима. Говори се да је Енглеска открила ову издају. По једнима добио је Габауер 80.000, а по другима 50.000 рубаља. Ова вест још није потврђена.

Енглези у Судану. Последњи брзојав Киченер паше јавља, да су се остатци калфиних чета предали. Киченер паша је заробио већи број непријатељских војника, а изгледа да су дервиши пошли на Кордован. У прошлу суботу пошао је Киченер паша на Картум, али је место вароши нашао саме рушевине.

Холандија. Краљица Вилхелмина ступила је на престо, поводом тим поздравио ју је султан брзојавно подужом срдачном честитком.

Опште разоружање. Из Брисла јављају: ако се конференција за опће разоружање одржи у Брислу, предузеће сам белгијски краљ лично председништво на конференцији. Свакојако ће са питањем о опћем разоружању бити у свези и допуст којег ће ускоро наступити гроф Муравјев да путује у иностранство. За време његова допуста заступаће га гроф Ламсдорф.

— Главнији француски листови говоре поводом царева предлога о опћем разоружању, да не треба заборавити, како француске границе нису тако осигуране као руске. А један од знатнијих политичара француских изразио се, да би пристанак Француске за конференцију значио одрећи се Елваса и Лотарингије. А према овоме говори енглеска штампа, ако се не разоружа Француска, Немачка ће продужити своје оружање и кад су односи између ове две државе ратоборни, мисао о светском миру је просто машта. Из свега излази да ће овом предлогу цареву бити највећи камен спотицања Елзас и Лорен и ако баш сама Француска са силних издатака на војску већма страдава од других држава. На 1000 становника долази на Русију и Енглеску 8 војника, на Италију 10, на Немачку 12, а на Француску — 17! Па и под таким приликама Француска би радије да се и даље оружа, него да прегоре без задовољштине пораз од 1870—1871. године. Племените замисли, дакле, још су слабе надмоћи над првобитним дивијим осећајима природе човечје. Војени прорачун целе Европе скочио је од 1870—1895. од 11 милијарди на 22, па и то све још мало говори Европи у прилог опћег разоружања.

Пчеларска скупштина у Руми.

Као што је заказано, састала се је пчеларска скупштина у Руми. Ма да је кишовито време одбило вршидбу чак у другу половину августа, ипак је скупштина преко свакога очекивања добро посећена била. Срем, Банат, Бачка, Славонија па чак и Босна достојно се одазваше и посведочише, да се у свима тима крајевима поклања прилична пажња пчеларству, тој саразмерно кориснијој, а уз то најузвишенијој грани економије. — Главни задатак ове скупштине био је: да претресе и допуни правила „Српске пчеларске задруге“. Пошто се је скупштина конститујисала, прешло се је претресу задружних правила. Већина правила примљена је без сваке де-

---

Хоћемо ли ми остали лајици и нестручњаци збиља одмах поклонити се пред том историском истином? Разуме се, да се, као што већ рекох, морамо поклонити пред њом, ма колико нам она непријатна и горка била; али нам нико не може замерити, што нам није ласно одједном растати се и раскрстити с једном укорењеном мишљу, с једним схватањем и веровањем, које смо од старих наследили и носили у уму и срцу своме кроз толике године, па нам га неумитна наука хладно и немилостиво разбија и разорава. Кад нам се већ ваља растајати, онда свакојако с правом бар то тражимо, да докази научника, који нам разбија досадање веровање, буду толико поуздани и јаки, да нас доиста убеђују. Ево ја отворено велим, да ме наводи и докази Руварчеви нису убедили ма да ја као човек од науке извесно не спадам међу затуцане и тврдоглаве шовинисте, који се грчевито хватају за своје укорењене и наслеђене предрасуде и веровања и умиру с њима. Не могу, а да бар летимично не наведем своје скрупуле и објекције на супрот Руварчевом разлагању.

Нашем се заслужном историку очевидно допало, кад му је дошло онако згодно да каже онај свој »виц« о незваним гостима Писац има потпуно право, кад вели да Леополд I. прогласом својим од 6. априла 1690. није позвао ни мислио позивати народ српски у аустријске земље; у томе месецу аустријско је оружје још победно напред продирало, али се у брзо после тога ратна срећа обрнула, Турци су побеђивали и аустријску силу потискивали и најзад потиснули до Дунава и преко Дунава, пошто су освојили и »кључ јужне Угарске« Београд Но још и пре освојења Београда Срби су се под патријархом Арсенијем испред победне турске силе повлачили на север заједно с аустријском војском и ту је сад за аустријски двор настала потреба да у неколико промени свој доскорашњи план, да бар привремено напусти своје експанзивне тежње на балканском полуострву и да се побрине за то, како ће што успешније одолети турској сили, која напред продире, и одбранити границу Угарске од турске најезде. У томе плану и рачуну, који су измењене прилике и ратна нужда налагале, српски је народ био свакојако важан фактор, јер се осведочила његова ратничка способност, он се показао као одличан људски материјал за ратне како освајачке тако и обранбене циљеве. Аустријски је двор имао несумњивога властитога интереса с једне стране, да не допусти да тај толико драгоцени материјал буде искасапљен и истребљен од стране варварског победиоца, а с друге стране да сасвим опустеле крајеве доње Угарске насели једним тако ратоборним елементом, који ће бити предстража и грудобран на према навали турској. А кад је тако стајала ствар онда зар би чудно било, да је аустријски двор збиља позвао главну масу Срба под патријархом да пређу преко Саве и Дунава у угарске земље? Но ево онај »Будимлија« Швикер а после њега и наш Руварац тврде, да ту није било никаквог позивања и они се у томе само и једино позивају на већ поменути проглас или позив од 6. априла 1690. у коме разуме се, таковога позива на пресељење нема. Али има пре свега она већ горе поменута представка патријарха Арсенија г. 1706 Леополдовом наследнику Јосифу I. у којој патријарх чисто и јасно каже како је он на писмене позиве цара и краља Леопелда I. извео толики народ из старих седишта и довео у Угарску. Ту, дакле, Арсеније »не каже каквом палатину, бану или оберкапетану и министру, већ самом цару и краљу Јосифу I« (да се послужим властитим речима Руварчевим) да је он позван да с народом дође у Угарску. Па како Руварац ту јасну сведоџбу самога Патријарха побија? Он вели да је »он новом ћесару испричао и представио ствар мало друкчије и онако како ће по њ боље бити« а мало после опет понавља: »Патријарх Арсеније Ш. човек будући, хтео се по слабости људској пред новим ћесарем и краљем мало похвалити и истаћи да је његова заслуга, што се на крају г. 1690. толико хиљада српских душа нашло у земљи Угарској... па је рекао и написао нешто, што чињеницима сасвим не одговара«. Ди би смо на овакво побијање такође само то могли казати да се наш поштовани историк »човек будући, по слабости људској« послужио једним аргументом, који очевидно претпоставља велику наивност код читалаца, а све само са то, што му то писмо патријархово квари ону досетку о незваним гостима, која је тако лепа. Зар сме Руварац, који иначе тако ватрено брани Арсенија од прекора и нападаја којекаквих »шврћа«, замишљати и допустити, да је исти тај патријарх био толико глуп, да се хвали и препоручује цару тиме, што ће му онако без зазора у очи казати једну лаж? И зар је смео Арсеније тако да говори једноме цару, који је извесно морао веома добро знати, како је текла ствар под његовим непосредним претходником? А најзад, какву велику заслугу тражи патријарх у томе, што је довео цару на врат једну гомилу незваних гостију? Заслуга је и похвала само онда, кад ко доведе добродошле и позване госте. Поред тога казивања патријарховог, које по моме мишљењу Руварац оном примедбом није побио, ја ћу, да не бих сувише дужио, навести само још сведоџбу двојице аустријских државника, који су поред тога имали на расположењу сву архиву и све документе, који су се на ту ствар односили. Та су два човека Бартенштајн и Колер. Бартенштајн каже да се досељење (Einwaderung) Срба у Угарску догодило „per modum pacti“ (на основу уговора) јер је тада било стало до тога да се Срби склоне, да из Турске пређу под аустријску власт, »јер се од многобројног прелаза њиховога очекивала велика корист«, тај одлични државник и темељит познавалац историје српскога досељења и смерова и тежња аустријскога двора сведочи, да су Срби по позиву и на основу уговора прешли у Угарску. А још је значајније казивање Колера, који је био дворски саветник (Hofrath) при угарској дворској канцеларији, дакле је био, као што и сам Швикер признаје, представник и тумач онога мишљења, које су мађарски највиши званични кругови имали о српском народу, његовом досељењу и његовим правима и повластицама, а историјски је доказано да су ти кругови од самога почетка, а нарочито од времена Ракоцијеве побуне, били веома рђаво расположени према народу српском и његовим повластицама, да су вазда попреко гледали на те »превилегисане дошљаке« и да су се стално и консеквенто борили против свакога покушаја аустријскога двора да оправдане захтеве и тежње српскога народа ма и донекле, ма и у некој кр-

бате; код оних пак правила, код којих је дошло до дебате, вођена је иста мирно, хладно и достојанствено без сваке срџбе и жестине; тако, да је и непчелар морао доћи до уверења, да има пред собом необичну скупштину и људе необичне врсте. Ја сам за свога века имао прилике бити на више скупштина и зборова, али оваког озбиљног рада, оваке одмерености мисли и разборитога доказивања, нисам видео можда ни на једној скупштини. Ма да су браћа пчелари припадали разним сталежима и разним можда политичним странкама, и ма да их је било из разних далеких крајева, све је једна мисао загревала, одушевљавала и руководила. Нити су ту требале бомбастичне прокламације, нити китњасти позиви, а још мање строги директни и индиректни налози; већ је сваки загрејан љубављу на спрам неуморне пчелице а руковођен коришћу свога народа, похитао као оно вредна пчелица, да буде учасник при градњи те корисне установе по наш народ и нашу домовину. — Но да за час престанем са својим рефлексијама, а да наставим рад скупштине.

Пошто су сва правила претрешена, било је неколико предлога, и на послетку је отац рацијоналнога пчеларења у Срба, г. проф. Јован Живановић одговарао појединима, на стављена му пчеларска питања. Предавања нису се могла држати ради краткоће времена. — Између осталих ствари, закључила је скупштина, да се посебном изјавом осуди и јавно жигоше памфлетна изјава А. Живановића у 5. броју „Пчелара“ наперена против Ј. Живановића, те је изабрала један ужи одбор, да ову изјаву састави и у политичким новинама штампа. Са овом изјавом хтела је скупштина да даде сатисфакције г. Ј. Ж. за нанешену му увреду од стране А. Ж. уредника београдског „Пчелара“. Но ја држим, да г. проф Ј. Ж. не треба боље ни лепше сатисфакције од оне љубави, поштовања, поверења, које му је од сакупљених пчелара тај дан указано. Као што се вредне пчелице купе око своје матице, тако су се и пчелари тај дан скупили око проф. Ј. Ж. — Сваки се је тискао и трудио да му се приближи, да се са њиме упозна и да чује по коју пчеларску поуку из његових уста. Свакоме а особито ономе ко га дотле познавао није, сијала је нека необична радост с лица, што је добио прилике, да упозна највећега Србина пчелара.

После свршене скупштине био је заједнички ручак, при коме су се у здравицама ројиле најлепше мисли и жеље.

Не смем пропустити а да са задовољством не напоменем да сам на скупштини видео и браће Хрвата, Словака и Немаца; на чему нека им је овим путем братска хвала изречена; јер посведочише, да су не само пчелари, него да су добро разумели своју свакидашњу учитељицу — малу пчелицу, која нам непрестано казује: да је у слози спас.

Од свију сталежа најбоље на скупштини заступљени беху свештеници и учитељи; а тиме посведочише, да су схватили малу пчелицу и разумели шта значи: више живети за другога, него за себе.

Свима је упало у очи, па и ја са негодовањем напоменути морам, да наши манастири не беху ама баш никако заступљени, осим манастира Раванице. Осим настојатеља ман. Раванице, не беше ни једнога калуђера. За што калуђери тако слабо маре за то највреднije створење Божје? — не знам. Али знам, да манастири дотле неће бити оно што треба да буду, док се год пчелица у њима не одомаћи и док калуђери не буду својски примили оно, чему их вредна пчелица буде учила. Док у нашим манастирима не узвладају оне врлине које видимо у кошници, онда ће одговарати својој сврси и интенцији оних, који их подигоше.

Пчеларска скупштина нас је научила, како треба пчелињом слогом прегнути, ако хоћемо до нечега да дођемо. Камо среће кад би и црквено-народни наши послови тако текли, тада би наша автономна зграда давно и давно била уређена, као добра кошница; а не би личила безматку и стрепила, да ће пре или после пропасти од метиља или туђица.

За то, ајдмо у школу малој пчелици, ако смо ради „да нам сину лепши дани“!

Пчеларска скупштина положила је темељац камен „Српске пчеларске задруге“, а сада се чека само за потврдом и одобрењем вис. кр. земаљске владе, па да „Српска пчеларска задруга“ отпочне свој добротворни и узвишени рад, који ће не само задругарима, него и целој нашој домовини од без мерне користи бити.

Пчелар Сремац.

Вести из места и са стране.

Памфлет против црногорског кнеза спаљен у Стоцу. „Освиту“ јављају из Стоца, да је недавно велика множина брошура „Крваве слике из албума Петровић-Његошева дома“ поплавила тамошње место, па тамошњи Срби разљућени због увреде и нападаја на црногорског кнеза, покупили све примерке речене књиге, па у једном врту наложили ватру и спалили све књиге уз певање песама.

Беседа са игранком „Суботичка српска певачка дружина“ приређује у корист фонда „Св. Саве“ беседу са игранком уз пријатељско суделовање гђце Зорке Стојковић, г. г. Фр. Гал-а, управитеља музичке школе, Тихомира Остојића, професора новосадске гимназије и Исидора Бајића правника 1. (13.) септ. 1898. год. у Кули, у дворани гостионе код „Слона“. Распоред: 1. „Пролог“ говори госп. Тихомир Остојић. 2. „Тропар св. Саве“, поји мешов. збор суботичке срп. пев дружине. 3. „Српски звуци“, од г. Исидора Бајића, свира на виолини г. И. Бајић, на гласовиру прати га гђца Зорка Стојковић. 4. „V. Руковет“, од Ст. Мокрањца, пева мешов. збор суботичке пев. дружине. 5. „Јадна мајка“, мелодрама, — балада од З. Ј. Јовановића, музика Фр. Гал-а, декламује гђца Меланка Тешић, чланица суботичке срп. пев. дружине, на гласовиру прати је г. Фр. Гал. 6. „Са тебе је срце моје“, баритон соло од Фр. Гал-а, пева уз пратњу гласовира г. Вељко Вујић, члан суботичког срп. пев. друштва. 7. „VII. Руковет“, од Ст. Мокрањца, пева мешов. збор суботичке срп. пев. дружине. 8. „Српска фантазија“, од Фр. Гал-а, на гласовиру свирају гђца Зорка Стојковић и г. Фр. Гал. 9. „III. Руковет“, од Ст. Мокрањца, пева мешов. збор суботичке срп. пев. дружине.

О „беседи“ у Кули, пише нам пријатељ: Овомесни Срби стоје на прагу колико важне, толико и лепе свечаности, коју приређује са своје подузетљивости — код нас у Бачкој — добро позната „Суботичка српска певачка дружина.“ Већ од дужега времена поговарало се у месту о приређивању оваке врсте забаве, која је позвана, да распали племенити огањ родољубља и одушевљења према српској песми у овдашњем малобројном и по све заспалом народу нашем. Али јако сумњамо у исход, бојећи се, зар што нас је мало, да ће жар одушевљења угасити се још у зачетку своме. И, гле, родољубље и племенито одушевљење одржало је победу, на делу доказујући истинитост оних речи богоданим духом задахнутога песника: „Мало нас је, ал' смо људи...“ Није их много; свега тројица њих — приређивачки одбор тројице — подухватише се један свештеник, један адвокат и један трговац, те уз пријатељску припомоћ горе споменуте певачке дружине, у Суботици добро познатога и уваженога пријатеља Срба, српске песме и музике г. Гала... произвешће, ако Бог да, што Кула до сада нити је видела, нити чула, приредиће: „Српску Беседу“ са, као што ниже наведени „програм“ показује, овејано српским распоредом песама. Да, огромне радости и узвишена уживања за наша — правога српскога весеља жељна срца; — да, голема поноса, што нам испуњава душу већ и на саму помисао, што ће нам се дати прилика, да иноплеменицима покажемо и докажемо, какове лепоте и дубину осећаја скрива у себи српска песма... Но не смемо пропустити, а да не споменемо и ту важну околност, да је чист приход намењен св. Савскоме фонду, што свакако доказује дубоку проницавост родољубља приређивача у данашњим — по српску просвету — тешким данима, а у тако забитном месту, као што је Кула, која ће овим чином лепа примера дати и осталим околним местима наше плодне и питоме Бачке. Но није то све... Овом ће се приликом, како смо извешћени, одати достојна пошто многозаслужноме, а у мучноме своме раду остареломе, учитељу г. Поповићу, који ове године ступа у мировину, остављајући лепу успомену свога племенитога и узвишеног труда у срцима толиких благодарних поколења местнога Српства... да, красне прилике, да се овом видљивом благодарности осоколе млађи учитељи на издржљивост и истрајност у раду, који се материјално никако, а и морално ређе овде на земљи, ако не горе на небу достојно награђује... И све ће ово да се збуде приликом свештеничке исповести а у присуству 26 свештеника — проповедника слова божија — сомборскога протопопијата... ох, да красне слике и прилике, у којој ћемо сити да се науживамо, која ће годинама да живи у успомени нашој и наше деце; да нам надимље српске груди, које радосно очекују како дан беседе, тако и још више сву околину, како би своју радост поделили са свима својим милим и добродошлим гостима из најближе и најдаље околине. („Позив“ на ову беседу доносимо на другом месту нашега листа).

Мајка Божија на чајковачким лединама. Седмогодишња девојчица Ката, кћи досељеника Јосифа Шота у Чајковцима, дошла је једнога дана са гускама са паше кући, те је својим родитељима приповедала, како је на једаред на лединама пред њом пукла земља, из које је почела вода извирати и кад се она над воду надвирала, да је опазила у њој слику Мајке Божије. Паметни родитељи строго је за то укорише, знајући, да дете неистину говори, те су јој запретили, да о томе ништа никоме не говори. Ко зна чиме је била фантазија девојчице разиграна, она је уз неку малу водицу на ледини клечала и молила се Богу. Тамо је њу нашла сељанка Бара Бабић, а девојчица јој је на питање бајку о Мајци Божијој испричала. Она наравно није имала пречег посла, него отрчала у село и разгласи, како се на чајковачким лединама појавила Мајка Божија. Наш свет, како је празноверан, одмах је нагрнуо на дотично место. Међутим су сазнали оружници са постаје у Врпољу, те су се упутили међу народ и тумачили им, како је то само бајка и измишљотина, а сличних ствари, да је било већ на више места, те да су дотичне особе, које такове бајке измисле, обично болесне или наумице лажу. Народ се дао упутити и мирно се разишао, само је неки 18-годишњи младић Ђура Галовић оружницима у лице казао, да он Мајку Божију заиста у води види.

Кратке вести. Ове године отвориће се на Цетињу официрска школа. — Србин Херцеговац Ристо Вукановић, који се учи сликарству на минкенској сликарској академији награђен је при свршетку својих студија највећим одличијем, великом сребрном медаљом. — Свеучилишни професор Хирт из Липе-а путовао је ових дана по Србији, да проучава српски језик непосредно у српском народу. — У руским побалтичним областима успешно напредује православље међу Латинима и Естима. — Венчање вел. кнеза Ђорђа Михајловића са грчком принцесом Маријом биће 12. новембра у Петрограду у присуству цара и царице. — Перзијски шах Музавередин кренуће се овог месеца на пут за Европу и посетиће све дворове. — Краљ Александар посетиће идућег месеца султана. — 31. јула навршило се 50 година од смрти Ђорђа Стефенсона, који је пронашао локомотиву за жељезницу и који је први направио жељезницу између Доргинотона и Штоктона, а која је први пут пошла 27. септембра 1895. год. — Миланова влада ставила је професора Владу Мл. Јовановића, даровитог српског песника који се на самрти налази у интересу штедње у пензију. — Дејан Суботић, Србин син дра Јове Суботића, који је ђенерал у руској војсци, наименован је за гувернера Порт-Артура. — Трећи конгрес „земљоradн. задруга“ у Србији одржаће се у Јагодини 10. септембра т. г. — На реци Јордану у Азији пловиће од сада пароброди. — У Смирни изгорело је џумручко здање. Штета износи преко 250.000 форината. — Немачки цар са царицом посетиће Палестину, а при повратку одатле и грчки двор у Атини. — Драјфусова жена поднела је молбу ради ревизије процеса свога мужа. Осим ратног министра Кавењака, који је дао оставку, сви остали министри су за ревизију Драјфусове парнице. — Становништво Америке састоји се из 16 милиуна Ираца, 14 милиона Немаца и Хеманђена, 13 мил. Англосаћа, 5 мил. Француза, 7 милиуна Словена, 3 мил. Скандиневаца, 2 мил. Талијана, 3 мил. Португалаца и Шпањолаца и из 7 милиуна Црнаца.

Трговина.

НОВИ САД, 25. августа. Пшеница прве квалитете фор. 8·10—20 н. Пшеница средња ф. 7·80—90 н. Пшеница лакша роба ф. 7·50—60 н. Наполица фор. 7·10—20 н. Јечам нови ф. 4·60—80 н. Зоб ф. 5·——— н. Кукуруз у зрну ф. 4·70—80 н. Маст 68 фор. Сланина сува 68 фор. дебела паљена 70 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	52—53	нов.
„ средњи	50—51	нов.
„ лаки	44—48	нов.

Све од 1 килограма.

*

Стање воде под Новим Садом.

24. августа било је	1·64 мет.
25. августа било је	1·62 мет.

Најновије вести.

У сутрашњој седници угарског сабора интерпелисаће Шома Вишонтаји о предлогу руског цара о разоружању а Фрања Кошут о поравнању са Аустријом.

Потпредседник угарског сабора Алберт Берзевици подноће оставку. То чини из разлога што је председник Силађи у последњој саборској седници дао опозицији против њега за право.

Најновије вести јављају да су Енглези у Судану побили дервише до ногу.

њој и половној форми задовољи. На ту се историјску истину морам мало ниже опет вратити, јер нам она може послужити као веома важан факат и податак за разумевање потоњих мађарско-српских односа. Тај Колер, дакле, у своме већ поменутом својству није никако могао бити особито симпатички расположен према народу српском и његовој судбини и с тога његова сведоџба има у толико већега значаја, кад чак и он као представник мишљења угарске дворске канцеларије изречено каже у једноме своме на основу богатог архивског материјала и по проучењу свих дотичних аката и документата састављеном извештају каже „denen durch die bekannte Literas invitatorias ex Turcico herüber berufenen raizischen Familien“. Још и пре Бартенштајна и Колера то исто мишљење ми налазимо у предлозима разних дворских комисија и министарских конференција у Бечу, које су испитивале српске ствари. Према томе не стоји оно што Руварац каже, како се »потле тако мислило у народу да је ћесар позвао и патријарха и народ да дођу овамо (т. ј. у Угарску);« није се то тако само »мислило« у народу, него је то патријарх казао цару Јосифу, а овај на то није ништа »возразио« дакле је признао, а осим тога поред народа и његових црквених поглавара то су тако исто мислила и сва надлежна централна места на двору, то су били савременици тих догађаја. И њихово мишљење и казивање ни Швикер ни Руварац нису, бар по моме нахођењу, никако још досад побили поузданим актима и фактима Све. што су они против тога навели, слабо је и недовољно. Немам, на жалост, овде места, да наведем још неколике податке и посматрања у потпору овој својој оцени. Ја сам, дакле, и данас још убеђен, да народ српски није био »незван гост«, него да је он позван прешао у угарске земље.

Пошто је покушао да докаже, да се народ није позиву него као бегунац и невољник ради привременог склоништа нашао на угарском земљишту, наш поштовани историк изводи даљу консеквенцију из тога свога излагања и то сасвим правнички Он вели, да су те повластице или »ако баш хоћеш« уговори имали да важе само за оне крајеве који су имали од Турака да се очисте и потпадну под власт ћесара аустријског и краља угарског, дакле за стару, првобитну постојбину српскога народа, а никако за земљу угарску, па према томе онда кад се народ по злој судбини с »привилегијама« у руци нашао на туђој земљи, »то се у напред могло знати шта ће да буде са повластицама или, ако баш хоћеш, с уговорима — који и које важе донде, докле постоје прилике у којима су повластице, или уговори склопљени — rebus sic stantibus, — и који губе важност, кад се промене прилике и настане друга судија« тако од речи до речи правнички изводи Руварац. Кад је већ Руварац наишао на правно земљиште, онда ја већ могу с њим слободније разговарати, јер и ја сам неко парче правника. Код међународних уговора доиста постоји она позната прећутна „clausula rebus sic stantibus“, по којој уговор само дотле важи, док постоје и трају оне прилике и околности, које су имале важити као претпоставке његовом закључењу и испуњењу. Наводећи ту клаузулу Руварац implicite признаје, да су уговори између народа српског аустријског ћесара били међународни уговори; то је важно признање. Узмимо, да су ти уговори збиља могли бити закључени с том претпоставком, да народ српски остане у својој старој постојбини и да се она од Турака отме и ослободи и да је после пресељења народа у Угарску та претпоставка отпала, престала и да су услед тога ти уговори због промењених прилика — rebus mutatis — могли изгубити своју важност, ту онда за решење тога питања може бити пресудно само то: да ли су дотичне уговорне стране то доиста тако сматрале и према томе од уговора одустале? Да народ српски, који је под Патријархом и после тога прешао, то није тако сматрао, то је јасно и то не треба доказивати, а што се тиче друге уговорне стране, аустријског ћесара и угарског краља, то су доцније већ наведене дипломе и повеље такође несумњиво доказале, да и та друга страна то није тако схватала. Кад је у јануару 1699. г. закључен карловачки мир, онда је питање о повратку (репатријацији) српскога народа у стару постојбину било решено и свршено, разуме се, у негативном смислу. Сад је већ и народ српски видео, да ту нема више повратка, а то је видео и аустријски двор. И пошто је то питање било таквим начином решено, већ је у јулу исте 1699. г. цар Леополд I нашао за потребно да разагна нерасположење и страховање Срба за признате им повластице, те је издао своју протекциону диплому од 2. јула те године, у којој поново свечано потврђује све признате им слободе и повластице и при томе нарочито помиње заслугу Срба због напуштања Турске. После тога је дошла она већ помињана свечана потврда („feierliche Confirmation“ као што Швикер вели) свих тих »привилегија« или уговора од стране Јосифа I. г. 1706 и то по поновљеном тражењу народа српскога. Ја сам већ помињао, како Швикера очевидно збуњује и доводи у неприлику та »конфирмација«, и овде ћу ради интересности навести баш његове речи; он вели: »Ова важна потврда српских привилегија, која је и од стране угарске дворске канцеларије публикована, преноси све повластине и слободе, које је, као што видесмо, цар Леополд под сасвим другим околностима и приликама српским »гостима« за њихову стару постојбину с оне стране Саве и Дунава дао био, на ове сада у поданике цара и краља претворне становнике војне границе и појединих делова Угарске и Хрватске-Славоније«. И ту се сад Швикер довија да објасни и извини »diesen bedenklichen Act« тадашњим тешким и несигурним политичким и војним положајем бечкога двора. Швикер је сам осећао, колико га тај акат бије у главу и ремети цело његово извођење и доказивање. Није потребно поново помињати још и доцније свечане потврде српских »привилегија« од стране Карла VI. год. 1715. и од стране Марије Терезије год. 1743. и 1745. А из свега тога излази чисто и јасно, да ни једна ни друга уговорна страна нису сматрале, да су ти између српскога народа и цара краља закључени уговори изгубили важност услед »промењених прилика«, него да су те уговоре сматрале и после те промене као обавезне, што значи, да ти уговори нису закључени с обзиром на неко одређено земљиште, него да су у тим уговорима признате повластице и слободе дате српском народу као таквом без обзира на ову или ону територију.

Нешто о користи водолека по Кнајповом систему.

Давно се опазило и признало, да врло, користно упливише вода на човеково здравље и давно се употребљује за лечење разних болести. Али то лечење није било систематски уређено док то није Себ. Кнајп парох у Верисхофену (Баварској) учинио, јер он је делатну снагу воде, и сваке биљке, које препоручује опробао, окушао и њихову лековитост установио, па је после много годишњег искуства и окушавање своје дело: „моје лечење водом“ (Meine Wasser-Kur) написао.

Кнајп је у уводу тога свог дела рикао: **„Само онај може оценити нужду и невољу свога ближњега, који је то и сам трпео. Наше сажаљење потребује највећма они сиромашни болесници, које оставише и лечници и лекарнице, јер не имају средства, да се могу ваљано лечити. Ја сам то моје дело за такове болеснике и написао, па сам се потрудио, да водолек и усавршим.“**

Зар у нашем народу нема много такових болесника, којима би добро дошло то јефтино и поуздано лечење с водом и биљкама, које су и самом народу добро познате, зар не би и нашем народу добро дошли прописи за очување свога и своје породице здравља употребљавањем воде и биљака?

Кнајп у томе свом делу изражава своје поштовање и на спрам општега лекарства, и медицинске науке и он имућне болестнике упућује на лечнике и лекарне, а сиромашнима саветује како да се и сами лече и установе своју домаћу лекарницу од биљака, али саветује и овима, да се прво обраћају на лечника, преко њих своју болест установе и тек после употребљују лекове, које он препоручује, али прописује и то, како да се у нужди због оскудице у лековима и лекарима сами помогну.

Жалост је, што баш у оним крајевима нема ни лечника, ни лекарне, у којем језгра нашег народа живи, а ако се баш тамо који и вијне, то малим изузетком или чини од нужде или с лекарством тера трговину (Geschäft.) По себи се разуме, да у таковим случајевима болесници физично и материјално пате. **Дакле није л' оправдана Кнајпова тврдња: „да он својим делом пружа руку помоћи сиромашним болесницима.“**

Али не само то. Зар је један имућан и богат болесник, после посете разних купака (бања) и према савету медицински капацитета после употребе разних лекова, и минералних вода, баш по Кнајповоме рецепту нашао лека против своје тешке и несносне боље и зар се један по његовоме рецепту опростио од несносне главобоље, бледоће, малокрвности, ревматизма, ослабелости, костобоље, приштева, грчева, рана отока, душевних и умних болести, капље и т. д.? За цело да јесу, и нема сумње, да који употребљаваху водолек по Кнајповим рецептима, више га нису ни напуштали.

Ја изрично велим, да прво треба Кнајпову књигу добро проучити и његовим прописима се добро упознати, а без тога водолек и не започињати.

Многи богати и сиромашни родитељи, који се тих прописа придржаваху, па лечење водом и биљкама по Кнајповом препису на себи и своју породицу примењиваху, многе тешке и кроничне болести отклонише, па добрим здрављем утврђени све невоље у току живота лахко подносише и савладаше.

Кад сам се решио, да ове ретке напишем, изтакао сам себи ту циљ, да и наш народ подстакнем, да и он прихвати лечење водом и биљкама, које је Кнајп приредио и установио. То чиним за то, што сам се о његовоме корисном дејству и лично уверио, јер боловао сам тако тешко и дуго, да сам принуђен био позив, и сигурну егзистенцију напустити, али једино помоћу водолека опет сам се тако брзо и добро опоравио, да сам други позив тражио, нашао, и своју егзистенцију осигурао. Једнога мог врло близког рођака, ударила је капља у мозак, па због тога постаде умно немоћан, а застаде му и говор. Све беше већ спремно да се пренесе у завод за умоболне. Ја то нисам допустио, већ сам терет и одговорност на се примио, па сам га по Кнајповоме систему водом лечио. Тај мој рођак је после три месеца оздравио, па сад као и пре тога врши свој позив. Ја сам водолек употребљавао и на моје породичне чланове, кад год се ови поболеше, па и у том сам сретно успео.

Да је то Кнајново дело корисно, најбоље сведочи и то, што је оно на немачком језику до сада **педесет и девет пута препштампаваио. Зар не би наша народна брука била, да се то дело, особито кад је већ и преведано и на српском не би отштампало?** О томе треба да воде рачуна и размишљају сви родољуби и чувајмо свој народни понос!

Многи Срби веле: „Није му она (та књига) и на српски нужна, јер имам ју на немачком, француском, енглеском, мађарском и другом језику.“ То је врло лепо, али такав Србин набавља књигу само за себе и своју корист, а то је неоправдана себичност коју сав образовани свет осуђује. То није родољубиво, јер у свакоме народу образованији чланови набављају књиге још и за то, да из ње поучавају и своје мање образоване сународнике и да оне користи, које из књига црпе поделе и с том својом браћом.

Али ако би се баш и нашао добар Србин, у што и не сумњам, да би хтео да на спрам своје браће врши ту племениту дужност, не би ли могао наступити и такав случај, да своме брату у најбољој намери нашкоди у место да му помогне? Би! А то је већ и бивало и ево зато за сада само једног примера:

Кнајп против боље у јетрима, глави, притиска у стомаку, слуза у плућима и грудма препоручује као лек поред воде и тој од биљке, коју је у немачком назвао „Johanniskraut“. Ко не зна да ту биљку наш народ зове „богородичина трава“ (или горач, горчан, госпино цвеће и биље, Иванова трава, пљускавица итд. Hypericum perforatum) тај мисли да је то „Ивањско цвеће“ (Galium verum). Прва је биљка невина и лековита, а друга је шкодљива, а у неколико и отровна. Дакле није ли та књига нужна и на српском језику?

Ако се то дело не би и на српском отштампало, српски народ претрпио би две грдне штете, наиме: бруку, што се дело, које већ сав образован свет прихватио, у српском не може ни да се отштампа, а наш народ лишио би се користи, коју сви народи од водолека уживају. Дакле претрпео би физичну и моралну штету, а то не би осветлало наш образ. За то прегнимо, да се то дело и на српски отштампа, да бар **избегнемо бруку.**

Али подједно треба да будемо и добротвори, наиме прво, да то дело сваки за себе и за своју обитељ набави, друго, коме год је могуће — да се претплати и на још неколико примерака и одреди да се ови пошаљу у оне крајеве, у којима је наш народ сиромашан, и то као дар доброј деци или добрима младићима или поштеним људима. Тако би се троје постигло. Дело би се отштампало, било би јефтиније, и добили би га сиромашни Срби.

Ја истина нити имам иметка, нити сам иначе имућан; али имам своју скромну егзистенцију, па редукујући своје потребе, претплати ћу се радо на пет примерака, да се на горњу циљ пошаљу у **Македонију.**

Према огласу цена је у претплати 1 ф. 30 нов. (3 дин.), по књизи и новац се шаље г. Слободану Матићу, поседнику и деловођи српске земљорадничке задруге у Мохол (Mohol) у Угарској, јер како се сећам, тај господин гарантује за књигу и новац.

Још ми је приметити, да се то дело на страним језицима у много хиљада примерака отштампало и није ни мало веће, него што би у српскоме било, па опет зато стаје књига најмање 1 ф. 60 нов., а преводилац ју нама даје по 1 ф. 30 нов., дакле скоро 25 % јефтиније.

У Подвињу на Пре бражење 1898.

Лука Јовановић,
кр. брзојавни надчиновник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Дао сам у штампу роман под насловом:

„ТРУЛЕЖ.“

У том се роману цртају прилике и догађаји из нашег народног живота а из најновијег доба.

Књига ће изнети бар 15 штампаних табака осмине и цена јој је 1 фор. у претплати. Дуђанска цена биће повишена према величини књиге.

Књига ће бити готова кроз месец дана, а претплата и имена предбројника шаљу се потписаном у Нови Сад.

У Новом Саду 10. августа 1898.

Јаша Томић.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Српска штампарија у Загребу уверена је да српском младом нараштају спрема велику и радост и корист, кад се прихватила да издаје

„НЕВЕН“

ЧИКА ЗМАЈОВИН ЛИСТ.

»Невен« који је без прекида излазио пуних једанаест година (од половине 1880. до половине 1891.) толико је познат, да о програму његовом не налазимо за потребно ни речи прословити.

»Невенова« је година као и школска година, од почетка септембра до краја јуна, за време школских ферија неће излазити

Цена је »Невену« три фор. (шест круна) на годину, а 1 фор. 50 нов. (три круне) на по године За Србију осам динара, односно четири динара.

Претплата се шаље потписаној штампарији у Загреб.

Први број ће изаћи почетком септембра, други 15-ог септембра а после ће излазити редовно сваког 1-ог и 15-ог дана у месецу обилно илустрован.

Молимо све пријатеље нашег подмлатка да одмах приону око скупљања претплатника и да листу и иначе буду на руку, а ко скупи осам претплатника, радо пристајемо да од готова новца задржи за свој труд 10 процената.

Листове наше молимо да овај позив препштампају.

У Загребу 15. августа 1898.

Српска штампарија у Загребу
издавач »Невена.«

✝

Са тужним и ожалошћеним срцем јављамо свој родбини, пријатељима и познаницима, да нам се наша добра и никад незаборављена кћи, мати, пуница и мајка

МАРИЈА удова ЂОРЂЕВИЋ,
рођена ТЕОДОРОВИЋ

после шестонедељног тешког боловања у 63-ој години жив та свога у уторник 4. (16) августа 1898. год. у вечност преселила.

Уједно благодаримо пречасној господи: Младену Јовановићу и Милошу Рајићу, који су при опелу нашу покојницу свечано опојали, а велику захвалност нека прими госп. Душан Пејић, учитељ са старо-сивачком школском омладином, који склопише лепо кор, и нашој покојници последњу почаст одаше, пајаше нотално тужно „Свјати Боже“ и до вечне куће је отпратише, а тиме у печем нашу тугу ублажише.

Мир пепелу њеном!

Марија уд. Теодоровић рођ Милосављевић мати. Јулка рођ. Ђорђевић удата Севкић, Ана рођ. Ђорђевић удата Бикар кћери, Светислав Ђорђевић син, Милан Севкић, Јаша Бикар зетови, Аница удата Ђорђевић рођ Борђошки сна, Никола, Мара, Катица, Момир, Данчика, Јоца, Софија и Иванка Севкић; Зорка, Иванка, Мирослава и Љубица Бикар, унучад.

445

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На место бележника епархије бачке **са рескриптуалном платом од 600 фор. годишњих и са 200 фор. државне припомоћи — овим се стечај отвара.**

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбенице до конца септембра (по новом календару) о. г. овамо поднети.

У Новом Саду 21. августа (2. септембра) 1898 год.

ПРЕДСЕДНИШТВО
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ.

2—3 442

Дућан под закуп.

Издајем свој **дућан под бр. 85.** под закуп на три година, са једном собом, Даље **котарку** за кукуруз, у којој може стати 800—900 мет. центи кукуруза, магазин, који прима преко 1500 мет. центи ране и подрум по потреби.

Кућа се налази на најлепшем месту, до новосазидане школе, а преко пута општинског звања. Место је чисто српско, а без и једне хришћанске радње.

Поближа извешћа код власника куће

Јована Ивковића
у Фаркаждину.

444 1—3

МОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ФРАНЦА КРЕМЛИНГА И СИНОВА
У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује солидног помоћника, вештог продавца. Нужно је знање немачког, српског, мађарског и романског језика. Ступање одма или кроз 15 дана. Оферти се на немачком језику требају слати. 3—3 436

МЕШОВИТОГ ЕСПАПА ТРГОВИНА
СТЕВАНА ИЛИЋА
У СТ. ФУТОГУ

потребује једног вештог помоћника. Мануфактуристе или гвожђари имају првенство. Потребан је српски, немачки и мађарски језик. Ступање одмах. 433 3 3

У БЕОГРАДУ НА ИСТОЧНОМ ВРАЧАРУ
У МЕСТУ ЗВАНОМ „ЧУВУРИ“.

Продајем сво моје имање услед самоће и слабости, на овом постоји парни млин, са три пара каменова, добром павном машином од 20 коњских снага, алб-стабила, добрим казаном, све ново и у добром стању од најбоље конструкције. Млин има добар рад паорске мељаве. У овом имању постоји јак извор живе воде, која вазда кроз исто протиче.

Обори зидани и патосани са зиданим шупама, црепом покривено, у којима се 400 ком. свиња угојити може, кроз који жива вода проточе. Амбари за храну, штале за коње, зиране штале за марву, стан за млађе, кућа зидана са три оделења, два подрума. Млинска и машинска зграда, зидано све од тврдог материјала.

Лепо уређена велика башта, ограђена виноградом и засађена благородним воћкама и подигнута на род. Пашњак и чајира детелином усејана

Све ово моје имање, вољан сам због болести одмах продати са умереном ценом и врло повољним условима за купца. На имању има терета (дуга.) Управе фондова од 18.000 дин. које купац не мора полагати, већ интерес с отплатом за 20 г. исплатити.

Имање ово, пошто је до саме вароши, има ускоро врло срећну будућност. Око истог ко хоће и треба, може још доста земље накуповати од разних лица са врло умереном ценом.

Ко је вољан купити, нека се мени лично на истом имању обрати и све у раду и роду види.

Јован С. Ђуковић,
из Београда на „Чубури“.

419 3—3

Мануфактурна и памука трговина
ПАЈЕ КОРЧЕ
У ВРШЦУ

тражи једног старијег спомоћника, који је добро извежбан у памучној и мануфактурној струци, а поред тога брз и вешт продавац. Иште се знање српског, романског, немачког и мађарског језика. Ступити може одма. 3—3 437

ТРАЖИМ КУПЦА
НА 585 ЈУТАРА ЗЕМЉЕ

са свим зданијама, макар добре наполичаре, или дајем под закуп на више година. 15. септембра истиче рок мојим досадањим закупницима.

Такођер и **70 јутара у товарничком атару** без зданија дајем на иста условија.

Имам на продају **казан** (Kornwall), **машину за мали млин**, један Vorwärmer и разни сејачи машина.

Теодор Богдановић,
у Руми.

2—2 441

ТРГОВИНА ГОТОВОГ ОДЕЛА
ЗА МУШКЕ И ЖЕНСКЕ
СТЕВАНА Ј. КАПАМАЏИЈЕ
У ЗЕМУНУ

2—3 443

потребује два вешта продавца. Наступити се место може одма. Првенство имају они, који су у таковој радњи сервирали.

МАЛИ ОГЛАСИ.

Добар мануфактуриста 28. година стар, говори и пише осим српски, немачки, мађарски и словачки, тражи место у мануфактурној или мешовитој радњи или ма какво друго место. Адреса: Handlungs Comie Budapest VIII. Magdalena gasse № 15. — Thür № 10. 435 3 3

ЈОВАН БУДИМИР
НОВИ САД, „КОД РУЖЕ“
ГАЛАНТЕРИЈСКА, БЕЛЕ И КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНА.

ЈОШ САМО КРАТКО ВРЕМЕ

КОНАЧНА РАСПРОДАЈА

најбоља прилика да се ЈЕФТИНО ПАЗАРИ
јер се роба даје
ПО ЦЕНИ ШТО МОЖЕ БИТИ ЈЕФТИНИЈОЈ
У ПОЛА ЦЕНЕ па и
ЈОШ ЈЕФТИНИЈЕ.

Нека свако похита још док имам робе, па нека се увери, **да су цене врло јефтине**, а роба да је нова.

438 3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Бранкаровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.